



ISBN 978-960-518-302-8

© 2007, Ι. Κ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ – ΟΡΜΥΛΙΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ
« Ι Ν Δ Ι Κ Τ Ο Σ » Α Ν Ω Ν Υ Μ Ο Σ Ε Κ Δ Ο Τ Ι Κ Η Ε Τ Α Ι Ρ Ε Ι Α

Καλλιδρομίου 64, 114 73 ΑΘΗΝΑ, Τηλ.: 210.88.38.007, e-mail: indiktos@indiktos.gr
Έξαδακτύλου 5, 546 35 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, Τηλ.: 2310.23.10.83, Fax: 2310.26.23.99

ΑΡΧ. ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΥ
ΣΙΜΩΝΟΠΕΤΡΙΤΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΝΗΣΕΩΣ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ ΗΣΥΧΙΟ

Β' ΕΚΔΟΣΗ

Πρόλογος:
Μητροπολίτης Διοκλείας
ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ WARE

Ἐπιμέλεια κειμένου - Σχολιασμός:
ΙΕΡΟΝ ΚΟΙΝΟΒΙΟΝ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΟΡΜΥΛΙΑΣ



ΙΝΔΙΚΤΟΣ
ΑΘΗΝΑΙ 2007

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Συμβαίνει μερικές φορές να με ρωτούν: «Πῶς θὰ ἔπρεπε νὰ ἀρχίσω νὰ διαβάζω τὴν *Φιλοκαλία*; Μὲ ποιὸν συγγραφέα θὰ ἔπρεπε νὰ κάνω ἀρχή;» Ἡ ἀπάντησις πού δίνω συνήθως εἶναι ἡ ἐξῆς: «Ἄρχισε μὲ τὸν *Λόγο περὶ νήψεως* τοῦ ἁγίου Ἡσύχιου». Τώρα, πρὸς μεγάλη μου ἱκανοποίησι, εἶμαι σὲ θέσι νὰ δώσω μία πληρέστερη καὶ πιὸ χρήσιμη ἀπάντησι: «Διάβασε τὸν ἅγιο Ἡσύχιον», θὰ πῶ, «ἀλλὰ καθὼς διαβάζεις νὰ ἔχῃς μπροστά σου ἀνοιχτή, πάνω στὸ τραπέζι, τὴν *Ἐρμηνεία* τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Αἰμιλιανοῦ». Ὅπως θὰ ἀναμέναμε ἀπὸ κάποιον πού ἐμπνέει ἕναν τόσο βαθύ σεβασμό —ἐξ αἰτίας τῆς πνευματικῆς σοφίας του—, ὄχι μόνον στὸ Ἅγιον Ὄρος ἀλλὰ καὶ πολὺ εὐρύτερα, ὁ πατὴρ Αἰμιλιανὸς μᾶς προσφέρει ἀκριβῶς τὴν βοήθεια πού χρειαζόμαστε γιὰ νὰ κατανοήσωμε τὸ θεμελιῶδες αὐτὸ φιλοκαλικὸ κείμενο.

Ὁ ἐκδότης τῆς *Φιλοκαλίας*, ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, ταύτισε τὸν συγγραφέα τοῦ *Λόγου περὶ νήψεως* μὲ τὸν Ἡσύχιον, τὸν Πρεσβύτερον τῶν Ἱεροσολύμων, συγγραφέα πολυαρίθμων Βιβλικῶν ὑπομνημάτων, ὁ ὁποῖος ἔζησε κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 5ου αἰῶνα. Ὅπως ὅμως σχολιάζει ὁ πατὴρ Αἰμιλιανὸς στὴν *Ἐρμηνεία* του, ὑπάρχουν ἰσχυροὶ λόγοι γιὰ νὰ θεωροῦμε τὸ *Περὶ νήψεως* κείμενον ἀρκετὰ μεταγενέστερον. Σύμφωνα μὲ τὰ περισσότερα χειρόγραφα, ὁ συγγραφέας ἦταν πράγματι ὁ Ἡσύχιος, ὁ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς τῆς Θεοτόκου τῆς Βάτου, τῆς μετέπειτα γνωστῆς ὡς Μονῆς τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης τοῦ Ὄρους Σινᾶ. Ἐφόσον στὸ κεφάλαιον 100 παραθέτει τὸν ἅγιον Ἰωάννη τῆς Κλίμακος (ἐκοιμήθη περὶ τὸ 649) καὶ στὰ κεφάλαια 67-75 συνάπτει ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ συγγράμματα τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ (ἐκοιμήθη τὸ 662), φαίνε-

ται, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὅτι ὁ Ἡσύχιος τῆς Βάτου ἔζησε στὰ τέλη τοῦ 7ου ἢ τὸν 8ο αἰῶνα.

Εὐλόγως ὁ σύγχρονος ἐρμηνευτὴς περιγράφει τὸν ἅγιο Ἡσύχιον ὡς «ἀνατόμο τῆς ψυχῆς καὶ τῆς θεότητος». Μὲ τρόπο περιεκτικὸ ὁ Λόγος περὶ νήψεως πραγματεύεται ὅλα σχεδὸν τὰ κεντρικὰ θέματα τῆς ἀσκητικῆς καὶ μυστικῆς θεολογίας, ἀποτελώντας ἔτσι ἀσφαλῆ καὶ ἀξιόπιστο ὁδηγὸ γιὰ τὸν βίον τῆς ἐσωτερικῆς προσευχῆς. Ταυτοχρόνως, ὁ ἅγιος Ἡσύχιος γράφει σὲ ἀπλὸ καὶ ἐλκυστικὸ ὕφος, πού βρίθει ζωντανῶν εἰκόνων. Θυμᾶμαι ἰδιαίτερα τὴν παρομοίωσιν πού κάνει ἀνάμεσα στὰ δελφίνια, τὰ ὁποῖα ἀναπνέουσι καὶ βουτοῦν μέσα στὴν γαλήνια θάλασσα, καὶ στὰ νοήματα πού ξεπηθοῦν ἀθόρμητα μέσα στὴν καθαρὴ καρδιά (κεφάλαιον 156). Ὅπως ὀρθὰ παρατηρεῖ ὁ πατὴρ Αἰμιλιανός, «ὁ ἅγιος Ἡσύχιος δημιουργεῖ μὲ τὸν λόγο του δυναμικὴ ἀτμόσφαιρα. Ἀνάβει φωτιὰ καὶ μπαρούτι». Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς κάνει καὶ ὁ ἐρμηνευτὴς στὸν σχολιασμό του· ἀκολουθώντας πιστὰ τὸ κείμενον τοῦ Ἡσυχίου καὶ ἀναλύοντας κάθε φράσιν χωριστὰ, ὁμιλεῖ μὲ ἐνθουσιασμό, ἐνάργεια καὶ ἐκπληκτικὴ διορατικότητα. Ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸν ἅγιο Ἡσύχιον, ἐκφράζεται μὲ πεποιθήσιν καὶ ἐξουσία πού ἀπορρέουν μόνον ἀπὸ προσωπικὴ ἐμπειρία.

Ὁ ἅγιος Ἡσύχιος ἔγραψε γιὰ μοναχοὺς, καὶ οἱ προφορικῆς Κατηχήσεις τοῦ πατρὸς Αἰμιλιανοῦ στὸν Λόγον περὶ νήψεως ἀπευθύνονται ὁμοίως σὲ ἀκροατήριον μοναχῶν. Ὅπως ὁμως ἐπιμένει ὁ σχολιαστὴς, καὶ ὅσοι ζοῦν «στὸν κόσμον»μποροῦν νὰ διδαχθοῦν ἀπὸ τὸν ἅγιο Ἡσύχιον, διότι τὰ λόγια του ἀπευθύνονται «σὲ κάθε ψυχὴ... καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα προσκεκλημένοι ἀπὸ τὸν Θεὸν στοὺς βασιλικοὺς γάμους». Ὁ ἀναγνώστης δὲν πρέπει νὰ ἀπογοητευθῆ ἄν, ἐκ πρώτης ὄψεως, ὁ Λόγος περὶ νήψεως παρουσιάζῃ κάποιες ἐπαναλήψεις. Στὴν πραγματικότητα, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ ἐρμηνευτὴς, ὁ ἅγιος δὲν ἐπαναλαμβάνει

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ἀπλῶς, ἀλλὰ μὲ μιὰ λεπτὴ παιδαγωγία μᾶς ὁδηγεῖ ὄλο καὶ βαθύτερα στὰ κρυμμένα μυστήρια τῆς νήψεως.

Ὁ ἅγιος Ἡσύχιος θεωρεῖ τὴν νῆψιν ὡς περιεκτικὴ ἐνέργεια, ποὺ περιλαμβάνει κάθε ἀρετὴ καὶ κάθε ἐντολή. Ἡ κυριολεκτικὴ ἔννοια τῆς λέξεως αὐτῆς εἶναι νηφαλιότης, ἀλλὰ ἡ βαθύτερη ἔννοιά της εἶναι ἐγρήγορσις, ἐπαγρύπνησις, ἐσωτερικὴ ἐνάργεια καὶ διαύγεια. Σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ πατρὸς Αἰμιλιανοῦ, ἡ νῆψις πρέπει νὰ κατανοηθῆ γενικώτερα ὡς «ἐλεγχος τῆς καρδίας καὶ τοῦ νοῦ... ἔλεγχος τοῦ ἑαυτοῦ μου», γεννᾷ δὲ τὴν κοινωνία μὲ τὸν Χριστὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀφοῦ, ὅπως σημειώνει καὶ ὁ ἐρμηνευτής, «ἔχεις νῆψιν; ἔχεις τὸν Χριστόν».

Ἡ ἀρετὴ τῆς νήψεως εἶναι τὸ πρῶτο γράμμα τῆς ἀσκητικῆς ἀλφαβήτου, ἡ μερίστη τῶν ἀρετῶν, «τὸ μυστικὸ τῆς πνευματικῆς ζωῆς». Ὅταν ὁ Χριστὸς ἔλεγε ὅτι «ἐνός ἐστι χρεία» (Λουκ. 10, 42), ἀναφερόταν στὴν νῆψιν. «Δὲν μπορῶ νὰ ἔχω πνευματικὴ ζωὴ, οὔτε πνευματικὴ δραστηριότητα», γράφει ὁ πατὴρ Αἰμιλιανός, «ἐὰν δὲν ἔχω κερδίσει τὸν ἀγῶνα τῆς νήψεως». Ἐχοντας κατὰ νοῦ τὴν βαθειὰ ἀξία τῆς νήψεως, εἶναι εὐκόλο νὰ καταλάβουμε γιὰ ποιὸν λόγο ὁ ἅγιος Μακάριος Κορίνθου καὶ ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης ἔδωσαν στὴν ἀνθολογία τους τὸν ἰδιαιτέρο τίτλο *Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπτικῶν*.

Στὴν νηπτικὴ πνευματικότητα τοῦ ἀγίου Ἡσυχίου ὑπάρχουν τέσσερα συστατικὰ στοιχεῖα, γιὰ τὰ ὁποῖα κάνει λεπτομερῶς λόγο στὸ ἔργο αὐτό: ἡ προσοχή, ἡ ἡσυχία, ἡ εὐχὴ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἡ μνήμη τοῦ θανάτου. Μεταξὺ αὐτῶν, ἡ εὐχὴ τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἰδιαίτερος σημαντικὴ. Θὰ πρέπει νὰ τὴν χρησιμοποιοῦμε, ἀναφέρει, «ὡς τῇ ἰδίᾳ πνοῇ» (κεφάλαιο 170). Θὰ πρέπει νὰ μᾶς γίνῃ τόσο φυσικὴ, τόσο πολὺ μέρος τῆς ἰδίας τῆς ὑπάρξεώς μας, ὅσο καὶ ἡ εἰσπνοὴ καὶ ἡ ἐκπνοὴ τῆς ἀναπνοῆς μας. Τὸ νὰ λέγῃ κανεὶς ἀδιαλείπτως καὶ μὲ πλήρη καρδιακὴ

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΝΗΣΕΩΣ

προσοχή τὴν εὐχή τοῦ Ἰησοῦ, σύμφωνα μὲ τὸν πατέρα Αἰμιλιανό, εἶναι «ἡ μεγαλύτερη ἐπιτυχία ποῦ μπορεῖ νὰ ἔχη ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς».

Τόσο ὁ ἅγιος Ἡσύχιος ὅσο καὶ ὁ πατὴρ Αἰμιλιανὸς διδάσκουν ὅτι ἡ εὐχή τοῦ Ἰησοῦ θὰ πρέπει, κατὰ τὸ μέγιστον δυνατὸν, νὰ μὴ συνοδεύεται ἀπὸ φαντασίες καὶ λογισμούς. Ταυτόχρονα ὅμως, θὰ πρέπει νὰ χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἓνα αἶσθημα θερμῆς τρυφερότητας καὶ διάπυρης ἀγάπης πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ Σωτῆρος· διότι, κατὰ τὸν πατέρα Αἰμιλιανό, ἡ εὐχή τοῦ Ἰησοῦ εἶναι «ἐναγκαλισμός, περίπτυξις μὲ τὸν Χριστὸν μας... μετάληψις καὶ περιπατος ἐν παραδείσῳ μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μνήμη τοῦ θανάτου, γιὰ τὸν ἅγιο Ἡσύχιο δὲν πρόκειται ἐπ' οὐδενὶ γιὰ κάτι σκοτεινὸ καὶ θλιβερό, ἀλλὰ ἀπεναντίας ἔμπλο φωτὸς καὶ χαρᾶς. Ὅπως βεβαιώνει ὁ πατὴρ Αἰμιλιανός, πρέπει νὰ δοῦμε τὸν θάνατο ὡς δῶρο Θεοῦ, ὡς ἓναν τρόπο ποῦ περιορίζει καὶ θέτει ὅρια στὴν ἰσχύ τῆς ἀμαρτίας καὶ ὡς εὐκαιρία νὰ ἔλθουμε πιὸ κοντὰ στὸν Χριστὸν. Κάθε φορὰ ποῦ σκεφτόμαστε τὸν θάνατο –εἴτε τὸν θάνατο τοῦ Χριστοῦ, εἴτε τὸν δικό μας– πρέπει πάντα νὰ τὸν βλέπουμε ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀνάστασι. Τὸ παράγγελμα «μνήμη θανάτου» δὲν σημαίνει παρά, μένετε μὲ ὅλη τὴν πληρότητα τοῦ εἶναι σας στὴν παρούσα στιγμή, στὸ «νῦν». Μακρὰν τοῦ νὰ καθιστᾷ τὴν ζωὴ μουνητὴ καὶ ἀχρωμῆ, ἡ μνήμη τοῦ θανάτου προσδίδει σὲ κάθε ἐνέργεια, σὲ κάθε προσωπικὴ συνάντησι, τὴν πλήρη σημασία τους.

Ἵπάρχουν καὶ πολλὰ ἄλλα θέματα γιὰ τὰ ὁποῖα κάνει λόγο μὲ διεισδυτικότητα ὁ πατὴρ Αἰμιλιανός στὴν Ἐρμηνεία του, ὅπως γιὰ τὴν καρδιά· γιὰ τὴν σχέσι διανοίας καὶ νοῦ, λογισμῶν καὶ νοημάτων· γιὰ τὴν νηστεία καὶ τὰ δάκρυα· γιὰ τὸ ὑπόβρυγμα τοῦ Γέροντος καὶ πνευματικοῦ πατέρα. Εἰδικώτερα ὑπάρχουν πολλὰ στὸ ἔργο αὐτὸ γιὰ τὴν φύσι τοῦ πειρασμοῦ. Ἐδῶ,

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

τόσο ὁ ἅγιος Ἡσύχιος ὅσο καὶ ὁ σύγχρονος ἐρμηνευτὴς ἀκολουθοῦν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν ἅγιο Μάρκο τὸν Ἀσκητὴ (τέλη 4ου ἢ ἀρχὴς 5ου αἰῶνα), ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ ὁποίου συμπεριλαμβάνονται στὸ κείμενο *Περὶ νήψεως*, κεφάλαια 54-60, 79-82.

Ὁ ἅγιος Ἡσύχιος γράφει μὲ μία πρωτοτυπία καὶ δημιουργικὴ ἐνόρασι πού εἶναι σαφῶς δικές του, ἀλλὰ εἶναι ἐπίσης ἐπηρασαμένους ἀπὸ τὴν παλαιότερη μοναχικὴ παράδοσι, ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸν Εὐάγριο τὸν Ποντικό (ἐκοιμήθη τὸ 399) καὶ ἀπὸ τὸν ἅγιο Ἰωάννη τῆς Κλίμακος. Μὲ τὴν σειρά του ἄσκησε ἀποφασιστικὴ ἐπίδρασι στὴν μετέπειτα βυζαντινὴ πνευματικότητα, εἰδικὰ στοὺς ἡσυχαστὲς συγγραφεῖς τοῦ 14ου αἰῶνα, ὅπως στὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Σιναΐτη καὶ στοὺς ἁγίους Κάλλιστο καὶ Ἰγνάτιο Ξανθοπούλους. Εἶναι ἀξιοσημεῖωτο ὅτι, προτείνοντας ἕναν ὁδηγὸ γιὰ ἡσυχαστὲς, ὁ Γρηγόριος ἀναφέρει τὸν Ἡσύχιο μαζὶ μὲ τὸν Ἰωάννη τῆς Κλίμακος, τὸν Ἰσαὰκ τὸν Σύρο, τὸν Μάξιμο τὸν Ὁμολογητὴ καὶ τὸν Συμεὼν τὸν Νέο Θεολόγο· αὐτὸ δείχνει καθαρὰ τὴν μεγάλη ἀξία πού ἀπέδιδε ὁ Γρηγόριος στὸν *Λόγο περὶ νήψεως*. Στὴν σλαβικὴ παράδοσι, τὸ ἔργο τοῦ Ἡσυχίου ἀπέβη ἀντικείμενο μεγάλου θαυμασμοῦ ἀπὸ τὸν ἅγιο Νεῖλο τοῦ Σόρσκυ (ἐκοιμήθη τὸ 1508) καὶ τὸν ἅγιο Παῖσιο Βελικόφσκυ (1722-94).

Αὐτὸ πού χαρακτηρίζει ἰδιαίτερα τὸν ἅγιο Ἡσύχιο, ὅπως διευκρινίζει στὸν σχολιασμό του ὁ πατὴρ Αἰμιλιανός, εἶναι ἕνα πνεῦμα χαρᾶς καὶ ἐλπίδος. Ὁ Ἡσύχιος δὲν παραβλέπει τὴν ἀνάγκη τοῦ μόχθου, τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῆς συγροτημένης προσπαθείας – σὲ ἕνα ἔργο ἐσωτερικοῦ μαρτυρίου. Ἀλλὰ μᾶς ἐνθαρρύνει νὰ δοῦμε τὴν χριστιανικὴ κλησι ὄχι ὡς ἕνα βαρὺ φορτίο, ἀλλὰ ὡς ἕναν διάλογο ἀγάπης μὲ τὸν Θεὸν τοῦ ἐλέους καὶ τῆς εὐσπλαγγχίας. Μιλῶντας, λόγου χάριν, γιὰ τὴν εὐχὴ τοῦ Ἰη-

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΝΗΣΕΩΣ

σοῦ, δηλώνει ὅτι τὸ Ἅγιο Ὄνομα «χαροποιεῖ καὶ εὐφραίνει τὴν γῆν τῆς καρδίας ἡμῶν» (κεφάλαιο 41): τὰ χαρακτηριστικά τῆς εὐχῆς εἶναι πόθος, γλυκύτης καὶ γαλήνη (κεφάλαιο 91). Ὅπως σχολιάζει ὁ πατὴρ Αἰμιλιανός, ἡ διδασχὴ τοῦ ἁγίου Ἡσυχίου μᾶς ἐγείρει ἀπὸ τὸν θάνατο σὲ νέα ζωή: «Μὲ τίς λίγες λέξεις, μὲ τίς μικρὲς φρασοῦλες, μὲ τὰ ἐπανερχόμενα νοήματα, μὲ τὴν χαρὰ πού ἀφήνει νὰ ἐννοήσης, μὲ τὴν εὐφροσύνη καὶ τὴν ἐλπίδα πού σοῦ παρέχει, καὶ πεθαμένος νὰ εἶσαι σὲ ἀνιστᾶ». Συνοψίζοντας τὸ μήνυμα τοῦ ἁγίου Ἡσυχίου, ὁ πατὴρ Αἰμιλιανός ἐξηγεῖ: «Ὁ Θεὸς δὲν θέλει κλαψουρίσματα καὶ κακομοιρίες· θέλει χαρὰ, εἰρήνη καὶ δοξολογία μὲ ἀγαλλίασι καὶ ἀγάπῃ».

Ἐκ μέρους ὄλων ὅσοι θὰ διαβάσουν τὸ παρὸν ἔργο, θὰ ἤθελα νὰ ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνη μου πρὸς τίς ἀδελφές τοῦ Ἱεροῦ Κοινοβίου Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, πού μὲ μεγάλη φροντίδα προετοίμασαν καὶ ἐπιμελήθηκαν τὴν ἔκδοσι αὐτῆ τῶν προφορικῶν Κατηχήσεων τοῦ σεβαστοῦ καὶ ἀγαπητοῦ Γέροντά τους, στὸν Λόγο περὶ νήσεως τοῦ Ἡσυχίου τοῦ Πρεσβυτέρου. Εὐχόμεθα πολλοὶ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ νὰ γευθοῦν δαψιλῶς μέσῳ τοῦ βιβλίου τούτου τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν χαρὰ, γιὰ τίς ὁποῖες ὁ ἅγιος Ἡσύχιος καὶ ὁ πατὴρ Αἰμιλιανός παρέχουν τόσο δυναμικὴ μαρτυρία.

Μητροπολίτης Διοκλείας
ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ WARE

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ὁ παρῶν τόμος, *Λόγος περὶ νήψεως – Ἑρμηνεία στὸν ἅγιο Ἡσύχιο*, περιέχει τὸν ὑπομνηματισμὸ τοῦ Γέροντος Αἰμίλιανου στὸν *περὶ νήψεως Λόγο* τοῦ ἁγίου Ἡσυχίου, ὁ ὁποῖος ἔγινε ὑπὸ μορφήν Κατηγήσεων τόσο στὸ Ἱερὸ Κοινόβιο Ὁρμουλίας ὅσο καὶ στὴν Ἱερὰ Μονὴ Σίμωνος Πέτρας κατὰ τὰ ἔτη 1986-1987. Τὸ κείμενο τοῦ ἁγίου Ἡσυχίου ἐλήφθη ἀπὸ τὸν πρῶτο τόμο τῆς ἐκδόσεως τῆς *Φιλοκαλίας*, ὅπου ὅμως κρίθηκε ἀναγκαῖο –γιὰ τὴν καλύτερη ἀπόδοσι– χρησιμοποιεῖται τὸ κείμενο τῆς *Ἑλληνικῆς Πατρολογίας* τοῦ Migne.

Θεωρητικὸς καὶ ἀναλυτικὸς ὁ ἐρμηνευτὴς στὰ πρῶτα ἀπὸ τὰ διακόσια τρία κεφάλαια τοῦ ἁγίου Ἡσυχίου, γίνεται κατόπιν συνοπτικὸς στὸν ὑπομνηματισμὸ του, λόγῳ τῶν πολλῶν ἐπαναλήψεων τοῦ κειμένου, οἱ ὁποῖες ἐν τούτοις φωτίζουν πάντα μὲ ἕναν διαφορετικὸ τρόπο τὸ θέμα τῆς νήψεως. Γι' αὐτὸ καὶ ἐρμηνεύεται ὅλος ὁ *Λόγος*, ἐκτὸς ἐλαχίστων κεφαλαίων.

Οἱ ἐντὸς ἀγκυλῶν ἀριθμοὶ δηλώνουν τὸ κεφάλαιο τοῦ *Λόγου*, κατὰ τὴν ἔκδοσι τῆς *Φιλοκαλίας*, οἱ δὲ παρενθέσεις τοῦ κειμένου περικλείουν ὅ,τι κρίθηκε ἀπαραίτητο γιὰ τὴν καλύτερη κατανόησι τοῦ ἐπὶ μέρους τμήματος τοῦ κεφαλαίου ποὺ σχολιάζεται.

Λόγῳ τῆς προφορικότητος τῆς ἐρμηνείας, κατὰ τὴν ἐπιμέλεια τῶν Κατηγήσεων ἀπαλείφθηκαν οἱ φυσικὲς ἐπαναλήψεις καὶ οἱ προσωπικὲς ἀναφορές.

Εὐχόμεσθε ἢ παροῦσα ἔκδοσις νὰ ἀποβῆ βοήθητικὴ στὸν κάθε ἀναγνώστη, γιὰ τὴν κατανόησι τοῦ τόσο λεπτοῦ καὶ θεμελιακοῦ θέματος τῆς νήψεως.

I.K.O.

ΠΕΡΙ ΝΗΥΕΩΣ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ

1

Ἦ λόγος ψυχοφελῆς καὶ σωτήριος περὶ νήφειας καὶ ἀρετῆς κεφαλαϊώδης ἀποδίδεται στὸν ἅγιον Ἡσύχιον, τὸν Πρεσβύτερον Ἱεροσολύμων, ὁ ὁποῖος ἔζησε στὰ τέλη τοῦ 4ου καὶ στίς ἀρχές τοῦ 5ου αἰῶνος. Λόγω ὅμως τῶν ποικίλων νοημάτων ποὺ περιέχει, πρέπει νὰ εἶναι πολὺ μεταγενέστερος καὶ πιθανὸν νὰ ἔχη ὑποστῆ ἀλλοιώσεις ἀπὸ μεταγενέστερο χέρι. Βάσει τῆς παραδόσεως, ἐμεῖς τὸν δεχόμεστε ὡς κείμενο τοῦ ἁγίου Ἡσυχίου, ὁ ὁποῖος τὸν ἀπευθύνει πρὸς κάποιον Θεόδουλο, χωρὶς νὰ ἀναφέρεται στὴν ζωὴ του, καὶ μόνον ἐκ τῆς πνευματικότητος τοῦ λόγου εἰκάζομε ὅτι ὁ Θεόδουλος ἦταν μοναχὸς μὲ πνευματικὲς ἀναζητήσεις.

Ἐν τούτοις, στὴν πραγματικότητα ὁ ἅγιος Ἡσύχιος δὲν ἀπευθύνεται μόνον πρὸς τὸν Θεόδουλο ἀλλὰ σὲ κάθε ψυχὴ ἀρχικῶς μὲν στοὺς μοναχοὺς καὶ ἐν συνεχείᾳ «ἐπὶ πᾶσαν σάρκα», διότι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα προσκεκλημένοι ἀπὸ τὸν Θεὸν στοὺς βασιλικούς γάμους¹, στίς ἀπολαύσεις τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, στὴν ἀπόκτησι τῶν μυστηρίων «τῶν ἀπὸ αἰῶνων ἀποκεκρυμμένων ἐν τῷ Θεῷ»², τὰ ὁποῖα «ἡμῖν δέδοται»³, σὲ μᾶς ἀποκαλύπτονται.

Ἦ λόγος αὐτὸς εἶναι μία ὁδὸς ποὺ μᾶς εἰσάγει ἀπ' εὐθείας στὴν ὁδὸ τοῦ Κυρίου, σὲ μία ζωὴ πνευματικῆς ὁρμῆς. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μᾶς ὑποδεικνύει τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο μπορούμε νὰ μὴν ἀστοχῆσουμε στὴν πορεία μας πρὸς τὸν Θεόν, νὰ μὴ χάσουμε οὔτε ἓνα ἴχνος, θὰ λέγαμε, τῆς παρουσίας του. Μᾶς βοηθαεὶ ἐπίσης, ὥστε, ἂν ἔχουμε κατακτήσει χάριτι Θεοῦ ὀρισμένα στάδια

1. *Ματθ.* 22, 2 κ.έ.

2. *Ἐφ.* 3, 9.

3. *Ματθ.* 13, 11· *Μάρκ.* 4, 11.

κατὰ τὴν πορεία μας, τώρα μὲ συντομώτερο ρυθμὸ νὰ κερδί-
σωμε περισσότερα, διότι τὰ ἔτη μας παρέρχονται πολὺ γρήγορα.

Εἶναι ὅμως δυνατόν σὲ μία μόνον στιγμή, ὅπως βλέπομε στὴν
Παλαιὰ καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ στοὺς βίους τῶν ἁγίων,
νὰ κατακτήσωμε τὸν Θεόν, νὰ ρεύσουν κρουνοὶ χάριτος ἀπὸ τὰ
σπλάγχνα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ μᾶς κατακλύσουν.

Μελετῶντας λοιπὸν αὐτὸν τὸν λόγο, θέλοντας καὶ μὴ αἰσθα-
νόμαστε τὴν ἀναγκαίᾳ παρόρμησι νὰ ζήσωμε τὸν Θεόν.

Νῆψις ἐστὶ, μέθοδος πνευματικῆ. [1]

Ὁ λόγος ἀρχίζει μὲ τὴν λέξι *νήψις*, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἀόριστη
ἐννοια ἀλλὰ ἐνέργεια ἢ, καλύτερα, ἡ ἐνέργεια, ἡ δουλειὰ τῆς
ζωῆς μας, ἡ ἀποστολικὴ κληθῆσις μας, ἡ πράξις καὶ ἡ ζωὴ μας,
θὰ λέγαμε δὲ καὶ ἡ ἀναπνοὴ μας, ποὺ μᾶς τὴν ἐξασφαλίζει ἡ
μοναστηριακὴ ἀτμόσφαιρα. Ὅπως, ἂν σταματήσωμε νὰ ἀνα-
πνέωμε, ὁ ζωτικὸς ἀέρας θὰ παύσῃ νὰ εἰσέρχεται μέσα μας καὶ
θὰ πεθάνωμε, ἔτσι καὶ ἂν μᾶς λείψῃ γιὰ μία στιγμή ἡ νῆψις, θὰ
σταματήσῃ ἡ εἴσοδος στὴν ὕπαρξί μας τοῦ ζωαρχικοῦ ἀνέμου,
τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Μὴ ἔχοντας ὅμως τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, θὰ
βρεθοῦμε σὲ μία ἀτμόσφαιρα ἀποπνικτικῆ, μὴ χαρισματικῆ, χωρὶς
χαρὰ, χωρὶς ἄνεσι καὶ εἰρήνη· δὲν θὰ νοιώθωμε βεβαιότητα στὴν
ζωὴ μας, οὔτε ὁ Θεὸς θὰ ἀκούῃ τὴν προσευχὴ μας. Ἡ νῆψις
δηλαδὴ μᾶς δίδει τὴν δυνατότητα νὰ ἔχωμε τὸν Θεόν.

Ἡ λέξις *νήψις* παράγεται ἀπὸ τὸ ρῆμα *νήφω*, ποὺ σημαίνει,
παρατηρῶ προσεκτικὰ, ἀγρυπνῶ· ἡ ψυχὴ μου δὲν καθεύδει, ἀλλὰ
ζωηρῶς παρακολουθεῖ. Ἡ ἀρχικὴ ὅμως ἐννοια τοῦ ρήματος εἶναι
δὲν πίνω οἶνο. Ὅχι μόνον δὲν πίνω, ἀλλὰ ἡ ἐγκράτειά μου καὶ
ἡ ἐγκαρτέρησίς μου φθάνουν μέχρι τέτοιου σημείου, ὥστε νὰ μὴ
δέχωμαι τίποτε στὸν ὄργανισμό μου· νηστεύω διαρκῶς γιὰ ἕναν

ΠΕΡΙ ΝΗΨΕΩΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ

καὶ μοναδικὸ λόγῳ, γιὰ τὴν παρακολούθησι κάποιου. Ἐπομένως, ἀγρυπνητικῶς παρατηρῶ κάποιον καὶ συμμετέχω στὶς κινήσεις του, γιὰ νὰ εἶμαι ἐνήμερος ἀνὰ πᾶσαν στιγμή τῶν ἐνεργειῶν του. Ἡ λέξις *νήψις* λοιπὸν ἔχει τὴν ἔννοια τῆς ἀδιαλείπτου ἀγρυπνίας, πὺ εἶναι καθαρὴ ἐνέργεια τοῦ νοῦ.

Μέθοδος πνευματικῆς. Στὴν καθημερινὴ ζωὴ μας, μέθοδος εἶναι ὁ τρόπος, ἡ ὁδός, τὸ σύστημα πὺ ἀκολουθοῦμε, γιὰ νὰ πετύχωμε κάτι· παράγεται δὲ ἀπὸ τὸ ρῆμα μεθοδεύω, πὺ σημαίνει, ὁδεύω μετὰ ἀπὸ κάποιον, παίρνω κάποιον κατὰ πόδας —ἐν προκειμένῳ τὸν ἴδιον τὸν Θεόν—, τὸν ἀκολουθῶ, τὸν παρακολουθῶ. Ἔρα, ἡ λέξις μέθοδος δὲν ἔχει τυχαίως τοποθετηθῆ ἐδῶ· ἀποδίδει τὴν ἀκριβῆ ἔννοια τοῦ οὐσιαστικοῦ *νήψις*, ὅτι δηλαδὴ εἶναι ἡ πράξις πὺ δὲν τὴν κάνω μόνος μου, ἀλλὰ παρακολουθῶντας κάποιον ἄλλον. Ὁ ἄνθρωπος ἐπομένως πὺ δὲν μπορεῖ νὰ αισθάνεται τὸν συνάνθρωπό του, νὰ τὸν χαίρεται, νὰ τὸν ἀκολουθῆ, νὰ συμπορεύεται μαζί του, ὁ ἀκοινωνήτος, ὁ κοινωνικῶς ἀνυπόστατος, ὁ μονωτικὸς —ὄχι ὁ ἄνθρωπος τῆς πνευματικῆς ἀλλὰ τῆς ψυχικῆς μονώσεως— εἶναι ἀνίκανος νὰ κάνῃ νῆψι. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία μας κατέστησε τὸν μοναχισμό κοινωνία, τῆς ὁποίας ὑπέριστα μορφὴ εἶναι ἡ κατὰ μόνας μετὰ τοῦ Κυρίου ἐρημιτικὴ ζωὴ, μετὰ τὸν ὁποῖο συνυπάρχει ὅλη ἡ Ἐκκλησία.

Οἱ κοσμικοὶ ἄνθρωποι ἀποτελοῦν κοινωνία, ἀλλὰ ἔχουν τὸ τρεχαλητὸ καὶ τὴν μέριμνα τοῦ κόσμου. Κυνηγοῦν τὰ φθαρτά, τὰ μάταια, τὴν καθημερινότητα, ἡ ὁποία χάνεται μόλις περάσῃ τὸ σήμερα, πὺ εἶναι ἕνα τώρα· τὸ δὲ τώρα, πρὶν προσφέρει τὸ τελευταῖο του γράμμα, ἤδη ἔχει παρέλθει. Ὁ κόσμος, «τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου»⁴, κατὰ κάποιον τρόπο προπορεύεται ἐκείνου τὸ ὁποῖο νοεῖ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐπομένως ἡ πορεία του εἶναι φευγαλέα.

4. Α' Κορ. 7, 31.

Ἀντίθετα ἡ νῆψις, ἡ ἐγρήγορσις τοῦ νοός, εἶναι ἡ κατ' ἐξοχήν λειτουργία τοῦ πνεύματός μας, τὸ κυνηγητὸ καὶ ἡ παρακολούθησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅ,τι ἀνώτερο ἔχει χαρίσει στὴν ἀνθρώπινη ὑπαρξίς ὁ Θεός. Ὁ νοῦς μας, τὸ πνεῦμα μας, τὸ νοερὸ συστατικὸ μᾶς ἐγγίζει πρὸς τὸν Θεὸν καὶ μᾶς ἐνώνει μαζί του.

Ἄρα, μέθοδος πνευματικῆ σημαίνει συνεργασία τοῦ πνεύματός μου μετὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὁπότε τὸ πνεῦμα μου, τὸ βαθύτερο εἶναι τῆς ὑπάρξεώς μου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μετέχη ἄλλων ἐνεργειῶν.

Ἡ νῆψις λοιπὸν μᾶς τοποθετεῖ ἐνώπιον τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ, μᾶς κάνει μετόχους τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦ γενεσιουργοῦ τῆς ὑπάρξεώς μας, διότι ἡ ζωὴ ἄρχισε ἀπὸ τότε ποὺ θέλησε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Πῶς ἄρχισε;

Σὲ κάποια ἔκτακτη καὶ μοναδικὴ στιγμή τῆς ἱστορίας, ὁ οὐράνιος Πατὴρ θέλησε καὶ δημιούργησε τὸν ὑλικὸ κόσμον. Προϋπάρχοντος τοῦ ὑλικοῦ αὐτοῦ κόσμου, κατασκευάζει ἐν συνεχείᾳ τὸ ἀνθρώπινο σῶμα ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τὰ ἄλλα δύο πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, καὶ ἐμφυσᾷ σὲ αὐτὸ «πνοὴν ζωῆς». Ἔτσι, τὸ δημιούργημα τοῦ Θεοῦ καθίσταται «εἰς ψυχὴν ζῶσαν»⁵. Τότε ὁ Θεὸς ἔπαυσε πλέον νὰ πνέῃ μόνον ἐπάνω ἀπὸ ἀβύσσους⁶ καὶ νὰ περνᾷ μέσα ἀπὸ κτιστὰ καὶ ὑλικά στοιχεῖα καὶ ζῶα· ἐσκήνωσε σὲ ἓνα μοναδικὸ καὶ ὑψιστὸ ὄν, τὸ ὁποῖο ἔγινε ὁ βασιλιάς καὶ ὁ λόγος τῆς κτίσεως· λόγος δὲ τῆς κτίσεώς του, τῆς δημιουργίας του, εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ἀπὸ τὴν ὥρα αὐτὴ γίνεται πιά ἀναπόφευκτη ἡ συγκυρία, ἡ συμπόρευσις, ἡ ἔνωσις τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ ὁ ἄνθρωπος, ἡ εἰκὼν τοῦ ἀοράτου Θεοῦ, χωρὶς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

5. Γέν. 2, 7.

6. Γέν. 1, 2.

ΠΕΡΙ ΝΗΨΕΩΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ

Ἐπομένως τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὡς ἓνα ἐκ τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος, συνεργεῖ στὴν γέννησι τοῦ κάθε ἀνθρώπου. Μαζὶ μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν δίδει στὴν μητρικὴ γαστέρα τὸ ὑλικὸ πού προσλαμβάνει ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὸ συλληφθὲν ἔμβρυο εἶναι σὰρξ, χοῦς. Χοῦν γεννάει ὁ ἄνθρωπος, «χοῦς ἐστὶν καὶ εἰς χοῦν ἀπελεύσεται»⁷. Σὲ αὐτὸν τὸν χοῦν οἱ γονεῖς δίνουν ὅλα τὰ ἰδιώματα καὶ χαρακτηριστικὰ τῆς προσωπικότητάς τους, δίνουν τὸν ἑαυτό τους, τὴν εἰκόνα τῆς σαρκός τους.

Ὅτι λοιπὸν ἔκανε ὁ οὐράνιος Πατὴρ στὸν πρῶτο ἄνθρωπο, τὸ ἴδιο κάνει καὶ κατὰ τὴν γέννησι κάθε ἀνθρώπου, μὲ τὴν διαφορὰ ὅτι τότε δημιούργησε πρῶτα τὸν χοῦν καὶ κατόπιν τοῦ ἐνεφύσησε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἐνῶ τώρα τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰσέρχεται στὸν ἄνθρωπο ἅμα τῇ συλλήψει. Ἀπὸ τὴν πρώτη δηλαδὴ στιγμή τὸ ἔμβρυο ἔχει ζωὴ καὶ εἶναι ἄνθρωπος, διότι λαμβάνει τὸ ἐμφύσημα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ἔχει τὸ ἡγεμονικόν, ἀποτελεῖ πλήρη εἰκόνα τῆς θεότητος καὶ μέχρι τὴν τελευταία του στιγμή φέρει ἀδιαλείπτως καὶ ἀδιαπτῶτως τὰ στοιχεῖα τῆς θείας καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἰπάρχει δὲ ἐσωτερικὴ κοινωνία τῆς ἀνθρωπίνης καὶ τῆς θείας φύσεως ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὅπως καὶ ἐν τῷ Χριστῷ.

Συνεπῶς, κατὰ τὴν γέννησι τοῦ καθενὸς μας ὑφίστανται ταυτόχρονα ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ θεϊκὲς ἐνέργειες, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ σύμπραξις τοῦ ἀνθρώπου σύμφωνα μὲ τὸ πρωταρχικὸ ρῆμα καὶ βούλημα τῆς θεότητος «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε»⁸. Ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα, ὁ ἓνας ἄνθρωπος, ἡ μία σάρκα —«ἔσονται εἰς σάρκα μίαν»⁹—, κοινωνοῦν μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καὶ ὁ παντοουργικὸς Λόγος τὰ συμ-φέρει ὅλα μαζί, τὰ συνεισβάλλει ὅλα

7. Βλ. Γέν. 3, 19.

8. Γέν. 1, 28.

9. Γέν. 2, 24.

στά σπλάγγνα τῆς γυναικός, καί ἔτσι ἔχομε ὀλόκληρον τὸν ἄνθρωπο, Θεὸν καὶ ἄνθρωπο. Ὁ νέος δὲ ὑπὸ Θεοῦ πλασθεὶς καὶ γιὰ τὸν Θεὸν πεπλασμένος ἄνθρωπος ἐνδύεται μὲ τὴν βάπτισί του τὴν θεότητα, τὴν χαρισματικὴ ζωὴ, ὅποτε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα γίνεται ὁ κλῆρος τῆς ὑπάρξεώς του. Ἐκτοτε βάλλεται ἀδιαλείπτως ἔσωθεν ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καὶ ἐκβάλλει ἀφ' ἑαυτοῦ τοὺς σπινθῆρες, τὸ φῶς τῆς θεότητος. Ἔτσι, ὁ χροῦς τῆς γῆς γίνεται μὲ τὴν νῆψι σπινθηροδόλος ζωὴ.

Νῆψις ἐπομένως εἶναι ἡ μέθεξις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ κατ' ἐξοχὴν ἔργο καὶ κατόρθωμα ἡμῶν τῶν μοναχῶν ὡς ἀποστόλων. Διότι ποιὸς εἶναι ἀπόστολος καὶ ποιὸ τὸ ἔργο του; Ἀπόστολος εἶναι αὐτὸς ποὺ εἶδε καὶ ἐκλήθη ἀπὸ τὸν Θεόν, ποὺ ἐνεργεῖται ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ μὲ αὐτὴ τὴν θεοφορίαν του μεταδίδει τὸν Θεὸν στοὺς ἄλλους. Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι καὶ τὸ ἔργο τῆς μοναχικῆς μας πολιτείας.

Ἄρα, ἡ νῆψις εἶναι μιὰ ἐσωτερικὴ κοινωνία, ἕνας ἐσωτερικὸς ὀργασμὸς μὲ τὸν Θεόν, ποὺ μπορεῖ νὰ ἐπιτελῆται καθημερινῶς μέσα μας, ὅταν ἐμεῖς δὲν εἴμαστε ἀπασχολημένοι μὲ τὴν ματαιότητα ἢ τὴν συμβατικότητα μας, μὲ τὸ ψέμα τῆς ζωῆς. Ἡ νῆψις, ὡς μέθοδος πνευματικῆ, εἶναι τὸ μυστήριον μὲ τὸ ὁποῖο προχωροῦν μέσα μου ὁ Θεός, προχωρῶ καὶ ἐγὼ μέσα στὸν Θεόν. Τότε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὡς ζωοποιὸ σπέρμα, εἰσέρχεται μὲ ἀδιαλείπτους κινήσεις μέσα στὴν μήτρα τῆς καρδιάς μου, καὶ ἐκεῖ γεννιέται τὸ «πνεῦμα σωτηρίας», ὅπως λέγει ὁ Προφήτης¹⁰.

Ἐπίσης, ἡ φράσις μέθοδος πνευματικῆ μᾶς ὑπενθυμίζει τὴν ὑπαρξίαν τοῦ πονηροῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖο ἀπέθανε ἅπαξ διαπαντὸς τὴν στιγμὴν ποὺ ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸν Θεόν, γι' αὐτὸ γεννᾷ καὶ προσφέρει στίς ψυχὰς μας θάνατον. Τὸ πονηρὸ πνεῦμα

10. Ἦσ. 26, 18.

ΠΕΡΙ ΝΗΨΕΩΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ

δὲν ἔχει βέβαια δικαιώματα στὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἐνεδρεύει, παραδοκεῖ, ὥστε, μόνις τοῦ ἐπιτρέψῃ ὁ Θεός, νὰ ἐπιτεθῇ.

Ἐν τούτοις, δὲν δίνει μόνον ὁ Θεός ἄδεια στὸ πονηρὸ πνεῦμα, ὅπως ἔκανε στὴν περίπτωσι τοῦ Ἰώβ¹¹. τὸ προσκαλεῖ καὶ τὸ δικό μας πνεῦμα. Ἡ ζωὴ τῆς ἀδιαφορίας, τοῦ «δὲ βαριέσαι», τὸ κατρακύλισμα στὴν καθημερινότητα, πρὸ πάντων ὅμως ἡ ζωὴ τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἀνομίας, εἶναι μία πρόσκλησις τοῦ πονηροῦ πνεύματος. Γι' αὐτό, στὴν ἄσκησι τῆς νήψεως ὑπάρχει κατ' ἐξοχὴν ἡ ἐνέργεια τοῦ ἐνεδρεύοντος πονηροῦ πνεύματος. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ πονηρὸ πνεῦμα δὲν εἶναι ἐγκάθεδρο στὸν ἄνθρωπο, εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποδιωχθῇ ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ λειτουργεῖ πνευματικὰ στὸ θυσιαστήριον τῆς καρδιάς του. Παρ' ὅλα αὐτά, δὲν παύει νὰ πέφτῃ ἀκάθεκτα ἐπάνω του. Γι' αὐτό, ἡ μέθοδος αὐτὴ εἶναι ἕνας πνευματικὸς πόλεμος. Τότε ἐμεῖς, ἰστάμενοι μεταξὺ διαφόρων πνευμάτων, ὀφείλομε νὰ διαλέγωμε πάντα μονόπλευρα τὴν στροφή μας πρὸς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἐὰν βέβαια θέλωμε νὰ εἴμαστε νικητές, διότι, ὅσο λεπτὴ εἶναι ἡ μέθοδος τῆς νήψεως, τόσο εἶναι καὶ ἐπικίνδυνη.

Ἀσφαλῶς, τὸ πονηρὸ πνεῦμα δὲν μπορεῖ νὰ μπεινοβγαίνει στὸ βάθος τοῦ πνεύματός μας, ἀλλὰ, ὅταν τὸ πνεῦμα μας εἶναι ἀπασχολημένο μὲ κάτι ἄλλο, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα παραμένει ἀνενέργητο. Συμβαίνει δηλαδὴ ἐδῶ ὅ,τι καὶ στίς ἀνθρώπινες σχέσεις. Ὅταν κάποιος μὲ παρατηρῇ μὲ πολλὴ ἀγάπη ἀλλὰ ἐγὼ κοιτάζω ἀλλοῦ καὶ δὲν ἔχω καμία κοινωνία μαζί του, αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ μὲ κάνῃ μέτοχο τῆς ἀγάπης του. Μπορεῖ μόνον νὰ περιμένῃ μὲ τὸ χέρι ὑψωμένο, ὥστε, μόνις τοῦ ρίξω τὸ βλέμμα μου, ἀμέσως ἐκεῖνος νὰ μὲ προσκαλέσῃ καὶ νὰ ἔχω κοινωνία μαζί του. Ἀλλὰ πόσες φορὲς μποροῦμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι νὰ τὸ

11. Ἰώβ 1, 6-12.

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΝΗΨΕΩΣ

κάνουμε αυτό; Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὅμως τὸ κάνει παραμένει σὲ αὐτὴ τὴν θέσι ἴσως καὶ σὲ ὅλη τὴν ζωὴ μας, περιμένοντας κάποτε νὰ ἐλκύσῃ τὰ ὄμματα τῆς καρδίας μας.

* * *

Ἀφοῦ μᾶς εἶπε ὁ ἅγιος ὅτι ἡ νῆψις εἶναι μέθοδος πνευματικῆς, τώρα μᾶς παρουσιάζει τί ἐπιτυγχάνει ἡ μέθοδος αὐτῆ.

Ἐμπαθῶν νοημάτων καὶ λόγων καὶ πονηρῶν ἔργων, πάμπαν τὸν ἄνθρωπον, σὺν Θεῷ, ἀπαλλάττουσα.

Ἀπαλλάσσει, μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ὁλόκληρο τὸν ἄνθρωπο, ὁλόκληρη τὴν ὑπαρξί του, ἀπὸ τὰ ἐμπαθῆ νοήματα καὶ λόγια καὶ πονηρὰ ἔργα. Ἄς ἀναφέρουμε ἓνα παράδειγμα. Μοῦ ζητάει κάποιος βοήθεια. Ἐγὼ τὴν ὥρα ἐκείνη εἶμαι κουρασμένος καὶ τοῦ ἀγριομιλάω. Ἡ στάσις μου αὐτὴ εἶναι ἓνα πονηρὸ ἔργο καὶ φανερώνει ὅτι μέχρι σήμερα δὲν ἔχω χρησιμοποιήσει τὴν πνευματικὴ μέθοδο τῆς νήψεως, τὴν ὁδὸ πού ὁδηγεῖ στὴν ἀπάθεια.

Σὲ μιὰ ἄλλη περίπτωσι, ἴσως νὰ μὴν προχωρήσω σὲ ἔργο, ἀλλὰ βλέποντας κάποιον μπορεῖ νὰ μπῆ μέσα μου ἓνα ἐμπαθὲς νόημα, δηλαδὴ νὰ πῶ: νὰ μὴ σὲ ξαναδῶ στὰ μάτια μου, ἢ καλὰ τοῦ ἔκανα. Νόημα, λογισμὸς, μόνον μοῦ πέρασε, δὲν ἔκανα οὔτε ἐξέφρασα τίποτε. Καὶ τότε δικαιολογοῦμαι: Μά, λογισμὸς μοῦ μπῆκε, ὁ πονηρὸς μοῦ τὸν ἔβαλε. Καὶ μόνον ὅμως πού ὁ πονηρὸς μπορεῖ τόσο εὐκόλα νὰ μᾶς βάξῃ ἐμπαθῆ νοήματα, ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ἔχομε χρησιμοποιήσει τὴν μέθοδο αὐτῆ, μὲ τὴν ὁποία διώχνονται τὰ πονηρὰ δαιμόνια, καὶ ὅτι δὲν εἴμαστε πνευματικοὶ ἄνθρωποι.

Ὅταν χρονίσῃ τὸ νόημα στὸν ἄνθρωπο, ἢ ὅταν χρονίως ἐπα-
νέρχωνται ποικίλα ἐμπαθῆ νοήματα, τότε, ὅπως παχαίνει ἡ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	VII
ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	XIII
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	XV

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΝΗΥΕΩΣ – ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ ΗΣΥΧΙΟ ΠΕΡΙ ΝΗΥΕΩΣ – ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ

1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α' (1)	1
2. ΚΕΦΑΛΑΙΑ Β' - Ε' (2-5)	57
3. ΚΕΦΑΛΑΙΑ Ζ' - Θ' (6-9)	91
4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι' (10)	123
5. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΙΒ' - ΚΘ' (12-29)	141

ΠΕΡΙ ΝΗΥΕΩΣ – ΠΡΑΚΤΙΚΑ

6. ΚΕΦΑΛΑΙΑ Λ' - ΛΓ', ΛΕ' - ΜΒ' (30-33, 35-42)	185
7. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΜΓ' - ΝΗ', Ε' - ΞΒ' (43-58, 60-62)	233
8. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΞΓ' - ΞΖ', ΠΓ' - ΨΖ' (63-66, 83-97)	285
9. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ἠΗ' - ΡΙΖ' (98-117).....	331
10. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΡΙΗ' - ΡΚΕ', ΡΚΖ' - ΡΛΒ' (118-125, 127-132)	369
11. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΡΛΓ' - ΡΜΔ' (133-144)	411
12. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΡΜΖ' - ΡΝΖ' (146-156).....	459
13. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΡΝΖ' - ΡΞΒ', ΡΞΔ' - ΡΟΒ' (157-162, 164-172)	505

ΑΚΡΟΤΕΛΕΥΤΙΑ

14. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΡΟΓ' - ΣΓ' (173-203)	541
---	-----

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

Α. ΠΙΝΑΚΕΣ ΧΩΡΙΩΝ	591
Β. ΠΙΝΑΞ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΩΝ	601

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΑΡΧ. ΑΙΜΙ
ΛΙΑΝΟΥ ΣΙΜΩΝΟΠΕΤΡΙ
ΤΟΥ ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΝΗΨΕΩΣ-
ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ
ΗΣΥΧΙΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗ
ΘΗΚΕ & ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗ
ΚΕ ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡ
ΓΑΣΤΗΡΙ ΤΗΣ ΙΝΔΙΚΤΟΥ
ΜΕ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ-
ΣΧΟΛΙΑΣΜΟ ΙΕΡΟΥ ΚΟΙΝΟ
ΒΙΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ ΤΗΣ
ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΤΥΠΩΘΗΚΕ
ΣΤΟΥΣ ΑΦΟΥΣ ΒΓΟΝΤΖΑ
& ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΘΗΚΕ ΣΤΟΝ
ΣΑΚΗ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟ ΤΟΝ
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 2007 ΓΙΑ
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΗΣ ΕΚΔΟ
ΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΙΝΔΙΚΤΟΣ

Αριθμός Έκδόσεως: 264

Α' Έκδοση: Οκτώβριος 2007

Αντίτυπα Α' Έκδόσεως: 3.000

Β' Έκδοση: Δεκέμβριος 2007

Αντίτυπα Β' Έκδόσεως: 3.000